

“Nitekim bütün mahrumiyetlere, iç-dış menfî kuvvet ve ideolojilerin mâhirâne tertiplerine ve baskılarına rağmen idealist memleket çocukları yine de millî vazifelerini yapmaktadırlar.”

Osman Turan

*her zaman
okunacak dergiler*

EYLÜL-EKİM 2025

(2 ayda bir yayımlanır)

Ötüken Neşriyat A.Ş. adına**İmtiyaz Sahibi**

Ertuğrul Alpay

Ötüken Neşriyat A.Ş.**Genel Yayın Yönetmeni**

Göktürk Ömer Çakır

Baskı

Çınar Matbaacılık ve
Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad.
Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

Yıllık Abonelik Bedelleri2025 yılı abonelik bedeli - **1600 TL****Hesap Numaramız**

Ötüken Neşriyat A.Ş.
Şube: Beyoğlu Şubesi 456
T. C. Ziraat Bankası
Hesap Nu: 48038437-5009

IBAN

TR73 0001 0004 5648 0384 3750 09

ISSN

2667-4637

WhatsApp

0554 499 90 57

İletişim

millimecmua@otuken.com.tr

Millî Mecmûa**Genel Yayın Yönetmeni**

Yasin Usta

Editör

Ahmet Alperen Can

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mustafa Kara
Prof. Dr. Mehmet Akif Okur
Prof. Dr. Levent Bayraktar
Prof. Dr. Erkan Göksu
Prof. Dr. İsmet Türkmen
Doç. Dr. Mehmet Kaan Çalen
Doç. Dr. Mehmet Akıncı
Doç. Dr. Murat Hanilçe
Dr. Yunus Emre Tekinsoy
Dr. Kemal Haykırın
Dr. Ali Ahmetbeyoğlu
Oğuzhan Murat Öztürk
Misli Baydoğan
Metin Savaş

Son Okuma

Fatih Orta

Grafik Tasarım

Mahmut Doğan

ÖN SÖZ

“BAŞUCU KİTAPLAR”A GİRİŞ YERİNE: TÜRK MİLLİYETÇİLERİ VE DÜŞÜNÜR BUHRANI

AHMET ALPEREN CAN

Sorun Nedir?

Başucu Kitaplar dosyalarında iki ciltte 30 küsur esere temas edebildik. Bu eserler hesaba katıldığında “Türk milliyetçilerinin bir düşünürü var mıdır?” sorusu, “Vardı, var ve var olmaya devam edecek” şeklinde cevaplanabilir. Çeşitli mahfillerde farklı ideoloji mensuplarından sıklıkla işittiğim, “Eskisi gibi düşünür çıkmadığı” kabulünden doğan “niçin Türk milliyetçisi düşünür çıkmadığı” sorusu, peyderpey gündeme getirilse de çözümleme zahmetine katlanılmayan meselelerdendir. Kimsenin bu topa girmek istememesi anlaşılır karşılanabilir. Zira sorunun üstüne gidildiği takdirde çelişkili hâle gelmesi işten değildir; düşünce üretiminin zayıflamasına yönelik bir konu üzerine düşünce üretildiği takdirde girift bir yapı gündeme gelir: Düşünce üretimi zayıfsa bu mesele üzerine eğilen her metin, bu kabulden nasibini aldığı anda başladığımız yere döneriz ve cevaplarımız, problemlere karşın yeterli olmaz. Sorunun varlığını teşhis edebilmek de kendi başına bir düzeyde düşünce kabiliyeti olduğuna delalettir. Cevaplar yeterli olduğu takdirde, düşünce buhranı *zayıflık* değil, *canlılık* sorunu olarak tartışılabilir. Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Erol Güngör gibi isimlere atıfla mâziyi yâd vasıtası hâline gelmiş bu sorunun, bir vakıaya yaslandığı gözükmeyle beraber, serzenişlerin aynı zamanda beklenti yahut arayış hâli olduğu izahtan varestedir. Dolayısıyla birçok kimsenin gündeme getirdiği girift sorun, *vakıadan doğma beklenti* olarak görülebilir. Ancak bu vakıanın mahiyetinin ne olduğu ve beklentilerin nasıl karşılanacağı muammadır. Tartışmayı açmadan önce sorunun unsurlarını denetlemek, gönderimlerini berraklaştırmak gerekir. Bu meyanda soruşturmamızı; a) üretilmesi beklenen düşüncelerden ve zuhuru talep edilen düşünürden ne umulduğu b) Türk milliyetçiliği düşüncesinin, Türkiye’nin seyrinden farklı bir istikâmete gidip gitmediği c) ve düşünce üretme mekanizmalarının işler hâle gelmesi için neler yapılabileceği soruları refakatinde yürütebiliriz. Evvela düşünce kavramıyla kastedilenin ne olduğunu belirlemeye çalışalım. Nitekim insan aklının ayrıcı vasfı düşünme eylemidir ve bu eylemden neşet eden mahsuller de

İÇİNDEKİLER

**NECİP ASIM'IN
ORHUN ABİDELERİ
ESERİNİN
İNCELENMESİ**
FATİH HAN
DOKUMACI
.....12

**ÜÇ İSTANBUL
ÜZERİNE BİR
İNCELEME**
EMİR BOZKURT
.....17

**MİLLÎ TARİH
METODOLOJİSİNE
BİR ÖRNEK
UMUMİ TÜRK
TARİHİNE GİRİŞ**
SABRİCAN DEMİR
.....26

**OSMANLICA,
TÜRKÇE,
UYDURMACA**
MUSTAFA EREN
AFACANER
.....34

BU ÜLKE
YUSUF İSLAM GÜL
.....40

**TÜRK MİLLÎ
KÜLTÜRÜ- BİR
GELENEĞİ
BAŞLATMAK**
MUSTAFA CAN
TİRYAKİ
.....47

**NECMETTİN
HACİEMİNOĞLU'NUN
MİLLİYETÇİ EĞİTİM
SİSTEMİ ÜZERİNE
BİR İNCELEME**
İSMAİL YILDIZ
.....54

**TÜRKÇÜ
DERGİLER**
AHMET ŞAHİN
.....60

**MİLLİYETÇİLİKTE
DÜZEN ARAYIŞI:
DOÇ. DR. KURT
KARACAMİLLİYETÇİ
TÜRKİYE:
MİLLİYETÇİ-
TOPLUMCU DÜZEN**
MEHMET KÜRŞAD
YAVAN
.....65

İÇİNDEKİLER

**CENGİZ HAN'A
KÜSEN BULUT
ÜZERİNE BİR
TAHLİL**

DR. MOHAMMAD
RAZZAGHI

.....73

**BALKAN
SAVAŞLARI VE
TÜRK
MİLLİYETÇİLİĞİNİN
DOĞUŞU**

TAYFUN ÖZTÜRK

.....80

**İLERİ BİR NİZAM
ARZUSU:**

**MAHMUT ESAT
BOZKURT VE**

ATATÜRK İHTİLÂLİ

YAVUZ SELİM BİRTANE

.....91

**HÜSEYİN NİHAL
ATSIZ'IN DELİ KURT
ROMANI ÜZERİNE
TARİHİ VE EDEBİ
BİR İNCELEME**

GÖKSEL GÖKÇE

.....101

**BİR İDEALİN
COĞRAFYASI:
REMZİ OĞUZ ARIK
VE COĞRAFYADAN
VATANA ESERİNDE
MİLLİYETÇİLİĞİN
YENİDEN YORUMU**

EMİRHAN GENÇAY
GÜL

.....113

**YUSUF AKÇURA'NIN
"TÜRKÇÜLÜĞÜN
TARİHİ" KİTABI**

LÜTFİ BERGEN

.....121

NECİP ASIM'IN ORHUN ABİDELERİ ESERİNİN İNCELENMESİ

FATİH HAN DOKUMACI*

Yazıksız, bu eserle, Orhun Yazıtları'nın sadece birer arkeolojik bulgu olmadığını, aynı zamanda Türk halkının düşünsel dünyasını, devlet anlayışını ve kültürünü yansıtan çok değerli metinler olduğunu savunmuştur.

* İstanbul Üniversitesi-Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, dokumaci205@gmail.com

Başlarken

İnsanlık tarihinin en önemli ihtiyaç yahut gereksinimlerinden birisi yazıdır. Yazının Sümer'de bulunup insanlık tarihine katılımının sağlanmasıyla birlikte, milletler nezdinde hem kendi kültürlerini kültürlerarası aktarıma yerleştirmesi, hem de millet kavramının en küçük birimi olan bireylerin iletişim kurması açısından son derece mühim bir alanı meşgul etmektedir.

Yazının insanlık tarihine girip farklı dil aile ve lehçelerine ayrılması ile beraber insanların iletişim kurmasını sağlamış, farklı kültürlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Dilin ortaya çıkması ile beraber milletler hem medeniyet adına yani ortak dünya mirası adına kültürel kaynaklarını kullanarak ortaya yazılı eserler çıkarmışlardır. Hem de kendi kültürel miraslarını kayıt altına almak ve gelecek nesillere aktarabilmek için yazılı eserler bırakmışlardır.

Türk milletinin tarih sahnesine çıktığı zamanla birlikte var olan Türkçe içinde ilk başta sözlü iletişim daha ön planda iken yazının ortaya çıkması ile ilerleyen dönemlerde yaşanan sosyal ve kültürel alışverişler ile beraber, hars yani kültür safhasını muhtelif sebeplerden dolayı değişikliğe uğratmasıyla medeniyet safhasına geçiş dönemiyle beraber yazılı iletişim daha da kuvvetlenmiştir. Bununla beraber Türkçe'nin yazılı eserler konusunda güçsüz olduğu kanısı yanlış düşünmeye sebebiyet verebilir ama böyle düşünmek için tarihi olaylar ve verilen Türkçe eserler cevap niteliğindedir.

ÜÇ İSTANBUL ÜZERİNE BİR İNCELEME

EMİR BOZKURT

Mithat Cemal Kuntay'ın edebiyatımızda önemli bir yer edinen bu başarılı romanındaki anlatı, bir dönem hesaplaşmasından ziyade yeni bir ulusal kimlik inşası için eskiyi "öteki" ilan eden dönemin hâkim söylemiyle örtüşmektedir.

MİTHAT CEMAL KUNTAY VE ÜÇ İSTANBUL

Mithat Cemal Kuntay 1885-1956 yılları arasında yaşamış, vatan sevgisi temalı şiirleriyle tanınmış bir şair, yazar ve hukukçudur. Kendi ifadesiyle edebiyat sevgisini çocukken annesinin kendisine okuduğu Nâmık Kemal'in Cezmi romanından alan Mithat Cemal, lise yıllarında şiirle tanışmış ve 18 yaşındayken daha sonra aralarında sıkı bir dostluk kurulacak olan Mehmed Âkif'i (1873-1936) tanımıştır. Bu tanışıklık yazarın hayatında etkili olmuş ve edebiyatla kurduğu bağı kuvvetlendirmiştir.

Edebiyat alanında çoğunlukla biyografi alanında eserler vermiş; *Mehmet Akif Ersoy Hayatı Seciyesi Sanatı*, *Sarıklı İhtilalci Ali Suavi*, *Namık Kemal*, *Fatih ve Fetih* adlı biyografiler yazmıştır. *Üç İstanbul*, yazarın edebiyata kazandırdığı tek romanı olup 1936 yılında yazılmış, 1938'de yayımlanmıştır.

Üç İstanbul, İstanbul'un üç ayrı tarihsel dönemini ele almaktadır. İstanbul, her perde açıldığında başka bir iktidarın benzer zaaflarıyla ortaya çıktığı sahne gibidir. Romanın kurgusu Abdülhamid dönemindeki istibdat (baskı) yılları, 1908'teki II. Meşrutiyet (İttihat ve Terakki dönemi) ve I. Dünya Savaşı sonrasındaki Mütareke (işgal) yıllarını kapsar. İstanbul'un bu devreleri, romandaki ana karakter olan Adnan'ın hayat serüveni üzerinden anlatılmaya çalışılmaktadır.

Romanın temelinde, İstanbul'un ve Osmanlı toplumunun geçirdiği

MİLLÎ TARİH METODOLOJİSİNE BİR ÖRNEK UMUMİ TÜRK TARİHİNE GİRİŞ

SABRİCAN DEMİR

Türk tarihini hanedan merkezli bir anlatıdan çıkarıp kültürel, etnik ve coğrafi bütünlük içinde ele alması, ayrıca Moğolları bu bütünün bir parçası olarak değerlendirmesi, millî tarih metodolojisinin en somut yansımasıdır.

Giriş

Avrupa'da tarih bilimi, 19. Yüzyılda modern yöntemlerin benimsenmesiyle birlikte yeni bir boyut kazanmış ve milliyetçi fikirlerin etkisiyle devletlerin uluslaşma sürecinde önemli bir rol oynamıştır.¹ Bizde ise geleneksel tarih yazımı, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine kadar dinî esaslara bağlı bir çevrede gelişmiştir.

Meşrutiyet döneminden itibaren devlet bürokrasisi ve aydınlar arasında Türkçülük fikrinin benimsenmesi, millî tarih anlayışımızın da önemli ölçüde gelişmesini sağlamıştır.² Bu süreçte aydınlar tarafından Türk tarihinin nasıl yazılması gerektiğine dair yeni fikirler öne atılmış, bir hanedanın merkeze alındığı tarih anlatısı eksik bulunmuştur. Özellikle Osmanlı öncesi Anadolu'daki Türk varlığının ve Orta Asya Türk tarihinin kapsayıcı bir millî tarih çerçevesinde ele alınması gerektiğine dair görüşler öne sürülmüştür.³ Her ne kadar bu dönemde Osmanlı aydınları milliyetçilik düşüncesinin etkisiyle yeni fikirler geliştirmiş olsalar da Türk tarihini bütün boyutlarıyla ele alan kapsamlı bir eser ortaya koyamamışlardır.

¹ Köprülüzâde Mehmet Fuad, «Münevver Karşısında Tarih», *Hayat*, C. 1, S. 7, 13 Kanun-i Sani 1927, s. 2-3.

² Nevzat Köken, *Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışları ve Tarih Eğitimi*, (Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2002), s. 13.

³ Köken, *Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışları ve Tarih Eğitimi*, s. 18.

OSMANLICA, TÜRKÇE, UYDURMACA

MUSTAFA EREN AFACANER

Peki bu iki farklı dönem Peyami Safa'yı tutarsız kılmaz mı? Hem evet hem hayır. Tutarsız değildir çünkü dile dair temel prensipleri değişmemiştir.

1. Giriş

Peyami Safa'yı çoğumuz ilk in *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*, *Fatih-Harbiye* veya *Yalnızız* romanlarıyla tanımışızdır. Ben de Cumhuriyet Devri'nin bu büyük edibini bahsettiğim romanlarıyla tanıdım. Ancak romanların dili bugünün okuru için biraz zorlayıcı sayılabilir, özellikle benim gibi lise çağında okuyanlar bu dili fazla ağır bulmuşlardır diye tahmin ediyorum. Hem romanların içerikleri hem de kullanılan dil bana, yazarın muhafazakâr, hatta daha cüretkâr olmak gerekirse muataassıp olduğunu düşündürmüştü. Böyle düşünmekte benim bilgisizliğimin rolü muhakkak olmakla birlikte Mehmet Kaplan da Peyami Safa'nın romanlarının dili ile dile ait görüşleri arasındaki farka yönelik bir eleştiri kaleme almıştır.¹ Ben Peyami Safa'nın dile ait görüşlerinden habersiz, yalnız romanlarından haberdardım.

Peyami Safa hakkında peşin hükümlerim bir süre böyle kaldı. Üniversitenin ilk yıllarında Türk diline olan ilgim artmıştı ve dil devrimi tartışmalarını okumaktan hoşlanmaya başlamıştım. Tam bu sıralarda elime aldığım *Osmanlıca, Türkçe, Uydurmaca* kitabı beni sandığımdan büsbütün başka bir şahsiyetle karşılaştırdı. Bu kitabın yazarı olan Peyami Safa ile benim hayalimdeki Peyami Safa aynı kişi olamazdı. Peki hangi yönlerden?

¹ Safa, *Osmanlıca Türkçe Uydurmaca*, 168-69.

BU ÜLKE

YUSUF İSLAM GÜL

Bu Ülke çok katmanlı, temelini Doğu-Batı probleminin teşkil ettiği bir yazılar bütünüdür. Meriç ithal edilmiş fikirlerin, ideolojilerin, kendi tabiriyle *izm*'lerin,

Cemil Meriç kendisini jurnallerinde “*Hayatını Türk irfanına adayan, münzevi ve mütecessis bir fikir işçisi.*” addetmiştir. Yine jurnallerinde bunun en bariz sebebini bize şöyle izah etmektedir: “... 12 Aralık'ta doğan çocuk itilmiş kakılmış, düşman bir dünyada dostsuz büyümüş. Daima başka, daima yabancı... Hasta bir gurur, pencerelerini dış dünyaya kapayan bir ruh... Düşman bir çevrede ister istemez kitaplara kaçıyorum. Yani düşünceye ve edebiyata hür bir tercih sonunda yönelmiyorum. Yaşamak için kendime bir dünya inşa etmek zorundayım.” İşte Cemil Meriç, inşa etmek istediği bu dünyanın, sonra da etrafındaki köksüz kalmış ve silkelmesi gereken dünyanın fikir işçisidir. Ancak yalnızca bir fikir işçisi değil; bununla beraber kendisini, çevresini ve ülkesini anlamaya ve bu anlama arayışının nihayetinde gidilecek yolları, bazen yalnızca bir sualle bazense dosdoğru göstermek üzere hayatını vakfetmiş bir abide şahsiyet, *Bu Ülke* ise onun tüm bu gayretlerinin bir nüvesidir. Cemil Meriç'in fikir dünyasını irdelemek isteyen birisi için bir paradigma, söz konusu fikir dünyasına girmek için çalınacak ilk kapıdır. Öte taraftan, ilk neşredildiği 1974 senesinden bu yana geçen elli senenin ardından hâlâ, Cemil Meriç'in yanısıra Türk insanının kendisini, çevresini ve ülkesini anlamasına yardımcı olacak, yürünecek yolların mihmendarlığını yapacak bir rehber kitaptır.

Bu Ülke çok katmanlı, temelini Doğu-Batı probleminin teşkil ettiği bir yazılar bütünüdür. Meriç ithal

TÜRK MİLLÎ KÜLTÜRÜ- BİR GELENEĞİ BAŞLATMAK

MUSTAFA CAN TİRYAKI

İbrahim Kafesoğlu tüm bu mesaisi ve başyapıtıyla bütün akademiye etkilemiş ve öğrencileri de onun izinden giderek çalıştıkları tezleri, makaleleri ve ders notlarını bu iskelet üzerine hazırlamışlardır.

İbrahim Kafesoğlu'nun "Türklerin orijinal kültürünün olduğunu tamamen ilmi objektif metodlarla ve tarihi belgelerle ispat etmek" amacıyla yazmaya başladığı ve 5 yıl hazırlık süreci sonucunda 1977 tarihinde yayınladığı *Türk Millî Kültürü* adlı eseri, tarihçiliğimizdeki dönüm noktalarından biridir. Kafesoğlu'nun ilk önsözde "ilmi araştırmalara" yön vermesine dair temennisi de gerçekleşmiş ve eser birçok ilmi araştırmayı da paltosundan çıkarmıştır. 1977'de yaptığı ilk baskıdan sonra 82'deki ikinci baskıda genişletilmiş ve bugünkü şeklini almıştır. O günden beri 49 baskı yapan eser, neredeyse yayınlandığı seneden beri her sene bir küsur baskı ortalamasını da geçmiştir. Birçok sahafta, yayınevinde ve yayıncısının dağıtımında yıllardır sürekli bulunabilen bu eser, birçok yönüyle en çok yayılmış tarih eserlerinin başında gelmektedir. Bu alana isim veren, Zeki Velidi Togan'ın *Umumî Türk Tarihine Giriş* adlı kitabının ahvali düşünüldüğünde (81'de yapılan son baskısından sonra uzun yıllar fotokopicilerde çoğaltılan eser, kızının gayreti ile 2019'da 2 cilt halinde, incelenerek yeniden basıldı.) Kafesoğlu'nun ilgili eserinin sayısal başarısı dikkat çekicidir. Düşünüldüğünde neredeyse milliyetçi, tarihçi veya Türk tarihine ilgi duyan herkesin kütüphanesinde en az bir tane bulunan bu eserin değeri, aslında geniş çapta yaratmış olduğu gelenektedir denilebilir.

Eser, genel olarak Kafesoğlu'nun Türk Devleti, I. Millî Türkoloji Kongresinde sunmuş olduğu Eski Türk-

NECMETTİN HACIEMİNOĞLU'NUN MİLLİYETÇİ EĞİTİM SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

DR. İSMAİL YILDIZ

Necmettin
Hacıeminoğlu'nun
(Dolayısıyla Türk
milliyetçilerinin) ideali,
Türk milletinin özgüven
sahibi, ahlâklı, üretken
ve bilinçli bir toplum
hâline gelmesidir. Bunun
yolu ise eğitimden
geçmektedir.

Giriş

Türk düşünce hayatının önemli isimlerinden Necmettin Hacıeminoğlu, 1972 yılında yayımlanan “Milliyetçi Eğitim Sistemi” adlı eseriyle Türk milliyetçiliğine ve Türk eğitim tarihine önemli bir katkıda bulunmuştur. Eser, yalnızca bir eğitim sistemi eleştirisi değil; aynı zamanda bir millî kalkınma ve yeniden yapılanma programı niteliğindedir. Eserin yazımının üzerinde yarım asır geçmiş olsa da Hacıeminoğlu'nun birçok tespit ve önerisinin günümüzde de geçerli olduğunu görmek Hacıeminoğlu'nun vizyonunu tespit etmek açısından sevindirici olsa da ülkemiz açısından üzücüdür.

Eserin incelenmesine geldiğimizde ise Hacıeminoğlu, önsözde yirminci yüzyılı “ilim çağı” olarak tanımlayarak, milletlerin bilim ve teknik ekseninde yeniden şekillenmesi gerektiğini vurgulayarak esere başlamıştır. Yine önsözde yer alan “Sür'atli bir kalkınma hamlesini gerçekleştirmek üzere ilk köklü değişiklik Millî Eğitim sahasında yapılmalıdır. Her yönüyle kokmuş, çürümüş, lâçkalaşmış ve çağın çok gerisinde kalmış bugünkü eğitim sistemi temelinden yıkılmalı, yepyeni ve milliyetçi bir dünya görüşü ile yeniden kurulmalıdır.” (s. 7–8) sözleri ve tabii ki eserin adı, eserin ideolojik çerçevesini de ortaya koymaktadır. Hacıeminoğlu'na göre Türk milletinin “az gelişmişlik” sarmalından kurtulabilmesi için en temel çözüm eğitim sisteminin milli-

TÜRKÇÜ DERGİLER

AHMET ŞAHİN

Sefercioğlu'nun
"Türkçü yayınları genç
ölküdaşlara topluca
tanıtma" gayretinden
beslenen bir perspektifle
kaleme alınmış
olmakla birlikte, aynı
zamanda Türkçülük
sahasında araştırma
yapacak olanlar için
de bir "kılavuz" işlevi
üstlenmektedir.

*"Eski dergiler, ziyaretçisi kal-
mayan bir mezarlık. Anahtarı
kaybolmuş bir çekmece. Sayfala-
rına hangi hatıralar sinmiş, hangi
ümitler, hangi heyecanlar gizlen-
miş merak eden yok."*

Cemil Meriç, *Bu Ülke*

1931 yılında Nevşehir'de doğan Sefercioğlu, eğitim hayatına Ankara Ulus İlkokulu'nda başlayıp, Adana Erkek Lisesi'nden mezun olduktan sonra Ankara Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu. Askerlik hizmetini 1951-1952 yılları arasında Samsun Piyade Alayı'nda yedek subay olarak tamamladı. Memuriyet hayatına Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde başladıktan sonra, 1956 yılında Ankara Türk Ocağı'nda ayniyat sorumlusu ve müdür yardımcısı olarak görev aldı. Hukuk fakültesinden ayrılarak Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'ne kaydoldu ve 1959'dan itibaren Millî Kütüphane'de çalışmaya başladı. 1960 yılında "Bölge Kütüphaneleri ve Nevşehir Vilâyetindeki Tatbikatı Üzerine Bir Araştırma Denemesi" adlı bitirme tezi ile Emily Dean ödülünü kazandı.

1962'de Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Kürsüsü asistanı olan Sefercioğlu, 1964-1965'te Ford Vakfı bursu ile ABD'de Rutgers Üniversitesi'nde kataloglama alanında eğitim aldı ve ABD ile Kanada'daki önemli kütüphaneleri inceleme fırsatı buldu. 1968'de "Türk Kütüphaneleri İçin Konu Başlıkları" adlı teziyle doktor unvanını aldı. 1984'te

MİLLİYETÇİLİKTE DÜZEN ARAYIŞI: DOÇ. DR. KURT KARACA- MİLLİYETÇİ TÜRKİYE: MİLLİYETÇİ- TOPLUMCU DÜZEN

MEHMET KÜRŞAD YAVAN*

Kurt Karaca müstearı ile Fikret Eren tarafından kaleme alınan “Milliyetçi Türkiye: Milliyetçi-Toplumcu Düzen” isimli eser, “Kapitalist ve Marksist sistemlere karşı Milliyetçi-Toplumcu sistemi savunmayı” amaçlamaktadır.

GİRİŞ

Kurt Karaca müstearıyla Prof. Dr. Fikret Eren tarafından kaleme alınan “Milliyetçi-Türkiye: Milliyetçi-Toplumcu Düzen” isimli eserin, tespit edilebilen ilk baskısı, 1970 yılına aittir. 12 Mart 1971 Askeri Muhtırası’nın akabinde 1972 senesinde de neşrine devam edilen eser, Mars Matbaası ve Çınar Yayınevi bünyesinde birçok baskı gerçekleştirmiş, ESENGÜR Yayınları tarafından gözden geçirilmiş ve genişletilmiş şekilde de yayınlanmıştır. İki senelik neşriyat döneminde, sekiz tekrar baskı yapan eser, 180 sayfa ile 257 sayfa arasında değişiklik gösteren nüshalara sahiptir.¹

Konu dâhilindeki eserin yazarı Fikret Eren, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ni 1958 senesinde bitirmiş, aynı yıl asistan olduğu bölümde; 1962’de doktor, 1967’de doçent, 1975’te de profesör olmuştur.² Bu akademik kariyer, mezkûr eserdeki politik görüşlerini ve yazım dilini de etkilemiştir.

“Milliyetçi-Toplumcu Düzen” isimli eser, beş ana başlıktan oluşmaktadır. “Giriş” adıyla sunulan ilk bölümde; milletin, milliyetçiliğin ve Milliyetçi-Toplumcu dünya görüşünün başat tanımlamaları yapılmıştır. “Milliyetçi-Toplumcu Kültür Düzeni,” isimli ikinci merhalede ise “Kültür Milliyetçiliği” ve “Kül-

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı.

¹ Kitap tanıtım makalesi için kullanılan eser, Mars Matbaası tarafından neşredilmiş olup yekûn 257 sayfadır. Basım tarihi künyesinde yer almamaktadır.

² Bkz: <https://fikreteren.com/>

CENGİZ HAN'A KÜSEN BULUT ÜZERİNE BİR TAHLİL

DR. MOHAMMAD RAZZAGHI*

Cengiz Aytmatov'un romanları dikkatle incelendiğinde aslında mahalli olarak görünen pek çok sorunun evrensel nitelikler taşıdığı görülmektedir. Cengiz Aytmatov'un eserleri dar anlamda Kırgız insanının, geniş anlamda ise dünya Türklüğünün, evrensel anlamda ise insanlığın ortak/paylaşılabilir duyumlarına geleneksel anlatımlarıyla kaynaklık etmekte, "insani öz"le ilintili yaratılarını, geçmişin geleceğe dönük aydınlık yüzüyle cevaplamaktadır

Cengiz Aytmatov (1928 - 2008)

Ünlü Kırgız yazar, çevirmen, gazeteci ve politikacı Aytmatov, 12 Aralık 1928'de Kırgızistan'ın Talas Eyaleti'ne bağlı Şeker Köyü'nde doğdu. Bişkek'te Veterinerlik Fakültesi'nden mezun oldu. Yazarlığa 1952'de başlayan Aytmatov, 1959'da *Kırgız Pravdası* gazetesinde muhabir oldu. Daha sonra *Povesti Gori Stepey (Dağlar ve Steplerden Masallar)* adlı öykü kitabıyla büyük ün kazandı. Bu eseri, 1963'te Lenin Ödülü'ne lâyık görüldü ve bu ödül onu aynı zamanda Lenin Ödüllü en genç yazar da yaptı.

Eserlerini, Kırgızca ve Rusça olarak kaleme alan Aytmatov, eserlerinin çoğunda tema olarak aşk, dostluk, savaş döneminin acıları ve kahramanlıkları ile Kırgız gençliğinin gelenek ve göreneklerine bağlılığını seçti.

Aytmatov, milletin tarih boyunca kazandığı sosyal, kültürel, ahlaki, edebi, askeri yani bütün maddi ve manevi zenginliğini eserlerine yansıtmış, yaşadığı coğrafyanın insanının tarih içinde kazandığı değerleri, acılarını, kahramanlıklarını, tecrübelerini yazıya döküp ölümsüzleştirmiş, halkının içinde düştüğü zor durumları eserlerinde en güzel şekilde anlatmış, onların çözümlerine dair ipuçları göstermiş, eserlerinde kendi ifadesi ile 'tipik insan'ı ortaya koymaya çalışmış bir yazardır.

Hikayelerinde milletin temel mülkü olan milli hafızaya ait efsane, destan, masal, hikaye ve türküleri

* İstanbul Üniversitesi

BALKAN SAVAŞLARI VE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN DOĞUŞU

TAYFUN ÖZTÜRK

Eseri Türk milliyetçiliği bakımından kıymetli yapan yönler ise Türk milliyetçiliğini farklı fraksiyonlarını da kapsar şekilde doğuşu ve gelişimi bakımından ele alması ve bunu yaparken bilimsel yaklaşım sergilemesidir.

Giriş

İlk kez *Kanonik Topraklardan Ulusal Vatana: Balkan Savaşları ve Türk Ulusçuluğunun Doğuşu* ismiyle *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*'nde 2012 yılında 99 sayfalık bir makale halinde yayımlanan çalışma (Taştan 2012: 1-99), genişletilmiş ve geliştirilmiş haliyle Ötügen Neşriyat'tan kitap formunda ilk kez 2017 yılında neşredilir. Mezkûr makalede *Giriş* kısmından sonra *I. Savaş, Toplumsal Seferberlik ve Ulusal Bilinç, II. Biz Bize Yeteriz: Etnik Dayanışma ve Ulusal Ekonomik Yaratma Projeleri, III. Ulusal Bilinç: Biz ve Ötekinin İnşası, IV. Ulusçu Tarih Yazımının Doğuşu, V. Imperial Vatandan Muhayyel Vatan'a Ulusal Vatandaşın Biçimlenişi* şeklinde beş başlık mevcuttur. Beşinci başlığın alt başlıkları ise şunlardır: *a. Ontolojik Güvensizlik ve Yeni Vatan Arayışları: Manevî Yurt, b. Gideyim Arayayım Turan Nerede?, c. Mutedil Turan yahut Muvakkat Ergenekon: Anadolu.*

Çalışmanın kitap halinde, makalede 8 sayfa olan giriş kısmınının 27 sayfaya çıkarıldığı, alt başlıkların genişletilerek genel başlıklara dönüştürüldüğü, ayrıca başlıklardaki *ulus* sözcüğünün *millî* ile değiştirildiği görülür. Kitabın 8 başlığı şu şekildedir: *I. Savaş, Toplumsal Seferberlik ve Millî Kin, II. Etnik Dayanışma ve Millî İktisat Projeleri, III. Millî Bilinç: Biz ve Ötekinin İnşası, IV. Milliyetçi Tarih Yazımının Doğuşu, V. Imperial Vatandan Arta Kalanla Yetinmek: Mahdut Vatan Milliyetçiliği, VI. Ontolojik Güvensizlik ve Yeni Vatan Arayışları: Manevî Yurt, VII. Gideyim Arayayım Turan Nerede?,*

İLERİ BİR NİZAM ARZUSU: MAHMUT ESAT BOZKURT VE ATATÜRK İHTİLÂLİ

YAVUZ SELİM BİRTANE*

Mahmut Esat Bozkurt'un halkçılığı, çoğulcu demokrasinin değil; ideolojik homojenliğin, bireysel özgürlüklerin değil; kolektif aidiyetlerin önceliklendiği bir siyasal rejimin temelidir.

Giriş

Türk İnkılabının en temel metinlerinden biri olan *Atatürk İhtilâli*;¹ Türk ihtilâlini, ihtilalin tarihini ve esaslarını izah etmeye çalışan diğer kitaplardan önemli birkaç hususta oldukça ayrışır. Atatürk İhtilâli, bir İnkılap Tarihi kitabı olmayıp, Türk devriminin niçin meşru olduğunun siyasal ve hukuksal bir savunusudur. Dünya devrimler tarihine dair de önemli bir kaynak olup, erken dönem Cumhuriyet yazınında çok sık karşılaşmadığımız karşılaştırmalı siyaset metodunun da iyi bir örneğini teşkil eder. Bunlarla beraber, Türk inkılabını esas alan diğer eserlerden bir özelliği ile ayrılarak, Türk yazınındaki eşsiz konumuna ulaşmıştır. Gazi'nin dünyada eşi benzeri olmayan büyük milliyetçi devrimini izah etme görevi, bizzat Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından Mahmut Esat Bozkurt'a tevdi edilmiştir. Türk hukukunun kurucu babası Mahmut Esat, "ihtilalin hukuk tarihinin gençlere öğretilmesi" ile amacıyla, İstanbul Üniversitesi'nde bir seminer dizisi ile işe başlamıştır. Bu uzun soluklu dersler, nihayetinde düzenlenerek birleştirilmiş ve 1940 yılında İstanbul Üniversitesi Yayınları tarafından Atatürk İhtilâli başlığıyla neşredilmiştir. Kitabın takdim yazısında, Mahmut Esat Bozkurt amacını doğrudan ifade eder:

* İstanbul Aydın Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası
İlişkiler Bölümü Araştırma
Görevlisi, Mavi Gök Yayınları
Genel Yayın Yönetmeni

¹ Metin boyunca incelenen baskı için bknz. Bozkurt, M. E. (2021). Atatürk ihtilali (Yay. haz. Y. Birtane). Mavi Gök Yayınları.

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN DELİ KURT ROMANI ÜZERİNE TARİHÎ VE EDEBÎ BİR İNCELEME

GÖKSEL GÖKÇE

Atsız, diğer romanlarında olduğu gibi bu romanını da kötü sonla noktalamıştır ancak bu, diğer romanlarına göre beklenmedik bir sonudur.

Hüseyin Nihal Atsız'ın altı romanından biri olan *Deli Kurt*'ta (1958), arka planda Fetret Devri'nin başlangıcından (1402) Varna Meydan Muharebesi'ne (1444) kadar süregelen Osmanlı tarihinin olduğu, Türk mitolojisine ait unsurlarla örülü, oldukça maceralı bir aşk hikâyesi anlatılmıştır.

Temelini tarihten alan *Deli Kurt* romanında Atsız, kurguyu 1403 yılı sonlarından başlatmıştır ve o dönem Yıldırım Bayezid'in şehzadeleri arasında süren taht mücadelesine yer vermiştir. Bu bağlamda Mehmed Çelebi, Musa Çelebi, İsa Çelebi gibi o devirde yaşamış tarihî şahıslara ve yine onların yanında bulunabilecek gerçekçi dokuya sahip kurgu karakterlere yer vermiştir. Mekân bugünkü Balıkesir olan Karesi coğrafyası başta olmak üzere İstanbul, Karamanoğlu coğrafyası ve Balkanlar'dır.

Romandaki kurgu genel olarak Osmanlı Devleti'nin 1403-1444 yılları arasındaki savaşları üzerinden ilerlemiştir. Bunlar genel olarak Torlak Kemal ve Börklüce Mustafa isyanları, Karamanoğullarıyla olan Anadolu hakimiyeti mücadeleleri ve başını Macarların çektiği Balkan milletleriyle olan gazâlardır. Başkahraman Deli Kurt Murad'ın hayatındaki dönüm noktaları hep savaşlar üzerinden belirlenmiştir. Bu bakımdan Atsız, savaşları tarihte olduğu gibi yansıtıp kurgunun tarihî anlatıyı değiştirmesine müsaade etmemiştir. Bu durum Atsız'ın yalnızca romancı değil aynı zamanda

BİR İDEALİN COĞRAFYASI: REMZİ OĞUZ ARIK VE COĞRAFYADAN VATANA ESERİNDE MİLLİYETÇİLİĞİN YENİDEN YORUMU

EMİRHAN GENÇAY GÜL

Arık, Türk milliyetçiliğini soy veya kültür mirasına indirgmeden, milletin hafızasıyla yoğrulmuş somut coğrafya üzerinden yeniden tanımlar. Bu yaklaşım, milliyetçiliği hem tarihsel köklere hem de geleceğe uzanan idealist bir ufka bağlayarak düşünce tarihimizde milliyetçilik söz konusu olduğunda göz ardı edilmeyecek önemli bir yer kazandırır.

Remzi Oğuz Arık'ın *Coğrafyadan Vatana* adlı eseri, vatan kavramının yalnızca harita üzerindeki çizgilerle değil tarih, kültür, hatıralar ve kolektif acılarla nasıl şekillendiğini anlatan özgün bir metindir. Arık'a göre coğrafya, insanın hatıralarıyla, müziğiyle, mimarisiyle ve mücadeleleriyle yoğrularak vatana dönüşür. Bu bakış, Anadolu'ya duyulan güçlü sevgiyle birleşir ve eserde bir "kültür-vatan" tasavvuru ortaya çıkar. Kitap, düşünce yazısı, seyahat notu, anı ve tarih arasında gidip gelen üslubuyla hem edebî hem de sosyolojik bir nitelik taşır. Milliyetçilik düşüncesinin Anadolu merkezli bir yorumu olarak görülebilecek bu metinde, köy-şehir ayırımından kültür ve folklorla, müşterek tarihin millet bilincindeki yerine kadar pek çok tema işlenir. Nitekim eserin dil ve söz varlığı üzerine yapılan incelemeler de Arık'ın kelimeleri coğrafya, tarih ve kültür kategorilerinde yoğunlaştırarak vatan fikrini dilin içinde yeniden kurduğunu göstermektedir. Bugün için Coğrafyadan Vatana, yalnızca bir dönemin fikrî iklimini değil, aynı zamanda vatan tahayyülünün tarihsel seyrini anlamak için de sadece milliyetçi camia için değil tüm ilgililer için bir temel kaynak niteliğindedir. Arık'ın Der-gâh Yayınları'ndan çıkan kitabında toplam seksen yedi adet yazısının yanı sıra Arık'la ilgili Ezel Erverdi'nin ve M. İhsan Kara'nın yazar hakkında üç adet değerlendirme yazısı vardır.

YUSUF AKÇURA'NIN “TÜRKÇÜLÜĞÜN TARİHİ” KİTABI

LÜTFİ BERGEN'

Arık, Türk milliyetçiliğini soy veya kültür mirasına indirgmeden, milletin hafızasıyla yoğrulmuş somut coğrafya üzerinden yeniden tanımlar. Bu yaklaşım, milliyetçiliği hem tarihsel köklere hem de geleceğe uzanan idealist bir ufka bağlayarak düşünce tarihimizde milliyetçilik söz konusu olduğunda göz ardı edilmeyecek önemli bir yer kazandırır.

Akçura'nın “Türkçülüğün Tarihi” kitabı 1928 yılında Türk Ocakları Merkez Heyeti tarafından yayınlanmış “Türk Yılı” adlı yıllığın 290-455 arasındaki sayfelerinden alınmış bir makaledir.¹ Kitabın elimde üç baskısı bulunmaktadır: 1) Türk Kültür Yayını (1978), hazırlayan: Sakin Öner; 2) Ötüken Neşriyat (2015), hazırlayan Erol Kılınc; Toker Yayınları (1990), hazırlayan: Yalçın Toker-Ahmet Özdemir.

Her üç baskıda da Akçura'nın metninden önce müellifin hayatı, fikirleri ve eserleri hakkında bir tanıtım yazısı yer almakta ise de 1978 baskısında bu sunum yazısının tafsilatlı olduğu görülmektedir.

¹ Ahmet Kanlıdere bu hususta şöyle der: “Akçura'nın 1920'li yıllarda yazdıklarına bakılırsa -Türk Yılı 1928'de Türkçülüğün tarihi gelişimini anlattığı hacimli makalesi dışında- onun dış Türklerden hiç söz etmediğini, daha ziyade yeni Türk devletinin meselelerine odaklandığı görülür.” (Kanlıdere, 2023: 114).

Toker-Özdemir ise şu izahı yapar: “Bu eser değerli Türkçü Yusuf Akçuraoğlu'nun Türk Ocakları tarafından çıkarılan Türk Yılı dergisinin yıllığında yayınlanmıştır. Yılığın 290-455 sayfaları arasındaki bölümünde ‘Türkçülük’ işlenmiş, 456. Sayfadan sonra da 200 sahife kadar Batı Trakya, Kafkasya, Azerbaycan, Dağıstan, Kırım ve Kazan Türklerinin tarih, coğrafya ve kültürel yönden incelenmesine yer verilmiştir.” (Toker-Özdemir, 1990: 7).

Elinizdeki makalede Yusuf Akçura'nın “Türkçülüğün Tarihi” ile ilgili bölümü (1928 yıllığının 290-455 sayfaları arasındaki bölümü) incelenmiştir.